

פניני הפרשה

בשלה

עלון מס' 1175

שנה כ"ד התשפ"ג

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216
כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

מעשה האמונה שהכריע

בני ישראל עומדים על שפת הים, לפני הים ואחריהם המצרים, ומשה צועק אל ה' שיורוהו עצה נכונה. ומה עונה ה'? "מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". ופירש רש"י: "למדנו שהיה משה עומד ומתפלל, אמר לו הקב"ה לא עת עתה להאריך בתפלה שישראל נתונים בצרה". שואל האור החיים הקדוש הרי בעת צרה כזו שאין להם בדרך הטבע דרך להימלט, מה כבר יש לעשות כדי להינצל מלבד תפלה? ומה הטענה על משה "מה תצעק אלי"? ואם משום שהירבה להתפלל, למה יחדל מלהתפלל כל עוד שלא נענה? מה גם שלבסוף נענה ה' לתפלתו ואמר לו "ואתה הרם את מטך"?

והנה הובא במכילתא: אמר לו הקב"ה למשה, אין להם אלא ליסע שאין הים עומד בפניהם, כדאי זכות אבותיהם והם והאמונה שהאמינו בי ויצאו לקרוע להם את הים. ויש להבין שהרי ה' אמר לו שעל ידי המטה יבקע הים ואחר כך יבואו בני ישראל בתוך הים ביבשה? מבאר האור החיים שמשה רבנו ידע שבאותה שעה מדת הדין היתה מתוחה ומקטרגת: "מה נשתנו אלו מאלו?", לפיכך סבר שיש צורך לעמוד בתפלה כדי לבטל את מדת הדין, וממילא יושפע שפע נסי להציל את ישראל. וכן סבור היה שעל בני ישראל להתייבב ולהחריש ולהשאיר לה' לעשות את עבודתו. אך ה' עונה לו שבמצב כזה הדרך היחידה היא לא להיאבק חזיתית במידת הדין, אלא להגביר חסדים וזכויות על ידי בני ישראל. לכן "דבר אל בני ישראל ויסעו", ואל תגלה להם שעתיד להתרחש להם נס. על ידי שיסעו ויתעצמו באמונה, תצא לאור הזכות שתכריע את מדת הדין, והרמת המטה תוכל לפעול ולקרוע את הים. וכך אכן קרה, שנחשון בן עמינדב קפץ למים למרות שלא ידע שהים אמור להיבקע! מסופר על אשה שבנה חלה מאד, ואמר לה הרופא שהמצב קשה מאד, אך בכל זאת נתן לה לנסות תרופה מסוימת. כתב לה מרשם, והיא הלכה מיד לבית המרקחת, אך היות והיה זה בערב שבת בין השמשות, המקום היה סגור. ומה יכלה לעשות והילד במצב פקוח נפש? לקחה איפוא את המרשם, זרקה אותו לתוך דוד של מים חמים המוכן לשבת, וביקשה והתפללה לה' שהמים האלו ירפאו את הילד. בשבת נתנה לילד מעט מעט ללגום מהמים. וראה זה פלא, הילד התאווש ותוך כמה ימים שב לאיתנו. חזרה אל הרופא, והרופא התפלא שהילד נשאר בכלל בחיים. שאל אותה אם נתנה לו מהתרופה, והיא שחה לו את המעשה. הרופא ממש יצא מכליו, ובוכות זה התקרב ליהדות, ופרסם את הדבר איך התפלה והאמונה בקב"ה יכולה לשנות את הטבע בצורה מוחשית.

עצה טובה	מִפְּלַ מְלִמְדֵי הַשְּׁפִלְתִּי
<p>הומור הוא תרופת פלא להפחתת לחץ ולחזיון המערכת החיסונית. כמעט כל סיטואציה אפשר להפוך להומוריסטית, אם רק נתנתק ממנה לרגע ונביט מהצד. (נ. גרין)</p>	<p>מִפְּלַ מְלִמְדֵי הַשְּׁפִלְתִּי מִזֶּה לְזִמְדִים מְ - עֵץ לְכָל עֵץ יֵשׁ יָמִים שְׁבָהֶם הוּא פּוֹרֵחַ וּמְלַבֵּל, וּמִנְגִיד יֵשׁ יָמֵי שְׁלֹכֶת, שְׁפָל הָעָלִים נוֹפְלִים, וְהוּא נֶעַ וְנָד בְּרוּחַ. כִּד בְּדִיּוֹק הָאָדָם. יֵשׁ יָמִים שְׁחָל פּוֹרֵחַ, בְּעִבּוּדָה, בְּלִמּוּדִים, בְּבֵית, בְּמִשְׁפָּחָה. וְיֵשׁ שְׁעוֹת קָשׁוֹת שְׁחָל בּוֹרֵחַ, שְׁשׁוּם דְּבָר לֹא הוֹלֵךְ, בְּעִוֹת בְּפִרְנָסָה, קְשׁוּיִים בְּבֵית וּמְחִוּוֹן. אֲבָל רְאִיתָם חֲקָלָאֵי שְׁפּוֹרֵת אֶת עֵצוֹ בְּשִׁלְכָתָהּ? ... לְמָה לֹא? כִּי הוּא יוֹדֵעַ שְׁעוֹד מְעַט יִגִיעַ הָאֲבִיב וְהַפֵּל יִפְרָח וְיִלְבֵּל. הָאָדָם צָרִיךְ לְדַעַת שְׁנָם אִם יֵשׁ זְמָנִים קָשׁוּיִם, וְהַפֵּל נִרְאֶה חָשׁוּךְ, עוֹד מְעַט תְּבוּא פְּרִיחָה. עִם קִצְתָּ סְבָלְנוֹת תִּכְפַּ תִּגִיעַ הַיְשׁוּעָה.</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סעדון זצ"ל

"המלמד אין לו כח רק כשיבוא הבן לבית הספר, לתת דעתו עליו שלא ישרך דרכו, אבל אותו הזמן שהוא עם הוריו - ההורים הם שחייבים לסדרו ולהשגיח עליו בכל דבר..." ("מגיד חדשות" ח"י עמ' ש')

ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים (י"ז ט') – "בחר" אותיות "חרב", לרמוז שיכה את עמלק במכת חרב, וזה היה ע"פ הדיבור, וכמ"ש בתנחומא עה"פ "ויחלוש יהושע את עמלק וגו' לפי חרב", לפי חרב, למדנו שמלחמה הזו ע"פ הגבורה היתה. וביאר העין יוסף שם בשם הינחמנו ז"ל: לכך פירט הכתוב באיזה מיתה הרגם, ללמד שכל מה שעשה במלחמה זו היה הכל ע"פ הגבורה ע"כ. (הרה"ג ר' רחביה חזק שליט"א).

נקודת חן / עובדיה חן

עצות מהעצים

כן הוא האדם, כאשר מעשיו החיצוניים ראויים ונאים, מעיד הדבר על שרשים עמוקים ועל תכונות טובות העוברות מאב לבן. כמוכן שאין ערוך לעבודה עצמית הנעשית על ידי האדם, אבל תכונות וכוחות נפשיים מקורם בדורות עברו. הנסיונות שעמד בהם אברהם אבינו, נקבעו והשרישו בלב האומה את הכוחות והיכולות העצומות.

*

גם השתילים המעולים ביותר הנטועים במקום המתאים, זקוקים ליד אוהבת ומטפחת שתפתח את סגולותיהם. יש לדאוג להשקיה סדירה, לנכש מסביב עשבים שוטים העלולים לחנוק את השרשים הצעירים ולחסום בפניהם את מי ההשקיה, לרסס, לגזום ולזבל.

עם לידתו של הילד, יש להשקותו בתשומת לב, ברגש, בחום ובאהבה. להרחיק כל מפגע רוחני מתחמו, ולהתפלל לבורא שיצליח בידינו לגדלו לתורה, לחופה ולמעשים טובים.

עם זאת, יודע כל נוטע כי כדי לראות את תוצאות גידוליו יש להתאזר בסבלנות ובאורך-רוח. רבים מן האילנות מניבים פירות רק כעבור שנים רבות מעת נטיעתם. קיימת גדילה רצופה ומתמדת שאינה נראית לעין ולא ניתן לעקוב אחריה. אף חקלאי אינו מודד את עצו מדי יום כדי לבדוק עד כמה צמח וגבה, עד כמה עמקו שרשיו ומתקו פירותיו. רק כעבור חודשים ושנים, רואים את תוצאות העמל. וכפי שמספרת הגמרא (תענית כ"ג ע"א) על חוני המעגל שראה אדם הנוטע עץ חרוכים. בירר חוני: "מתי עתיד עץ זה להניב פירות?". ונענה: "בעוד שבעים שנה". המשיך חוני לתמוה: "כלום תחיה עוד שבעים שנה?". השיב הלה את התשובה המפורסמת: "כשם שנטעו אבותי לי, כך אטע אני לבני".

באותה מדה, אל לו למחנך לצפות לתוצאות מיידיות. עליו להשקיע כוחות ומאמצים, מתוך אמונה עמוקה שכל מאמץ בתחום זה עתיד להניב פרי בעתיד.

והגאון רבי לוי אסולין זצ"ל בספרו "בני לוי" פירש בזה את הפסוק "אשר בנינו כנטיעים מגודלים בנעוריהם" (תהלים קמד, יב).

ט"ו בשבט, יום חגם של האילנות, מעניק לנו הזדמנות לטול פסק זמן, לשבת בצלו של אילן נאה, להחכים מהעצות שקטפו עבורנו חכמי ישראל מהעץ שהאדם נמשל אליו, ולקבל כלים לצמיחה רוחנית בשדה החינוך והאמונה.

נבחן את העץ הגדול ואת ענפיו העבותים המתפשטים לכל עבר, ומגדלים עליהם פירות רעננים. קשה להאמין, אבל הכל התחיל בגרעין אחד קטן וזעיר. השקעה קטנה בגרעין, הניבה עץ חסון ופירות משובחים, אשר גם מהם ניתן לטעת גנות ופרדסים לרוב.

כדי לגדל אדם בוגר, יציב נטוע ומלא ערכים, יש להשקיע בו עוד בהיותו קטן. יש הנוטים לזלזל בחינוך הילדים כי הם בסך הכל קטנים ומה כבר יכול להיות... אבל העץ מלמד אותנו שההשקעה בגרעין הקטן משתלמת לבסוף.

מאידך, שריטה קטנה בגרעין, סופה לגרום למום גדול באילן הגדל ממנו. כך פגימה קטנה בחינוך הילדים, עלולה לגרום להם נזק בלתי הפיך כאשר יגדלו (לקוטי שיחות א', 82).

יש גם לשים לב לנטוע את הגרעין במקום מתאים. לא הרי גידולי ההר לעצי השפלה. לא ידמו עצי הנגב הצחיח לאלו הצומחים בין יובלי הצפון. המקום והחברה שבהם בוחרים לגדל את הילדים קריטי לחינוכם.

*

נפנה כעת את מבטנו אל שרשיו של העץ. השרשים הם צינורות היניקה החודרים אל מעמקי האדמה בחפשם מקור יניקה של מים, וכך מפרים ומזינים את האילן ומעניקים לו את חוסנו ויציבותו. בהעדרם מתנועע האילן, ובהגיע רוח חזקה הוא נעקר וחדל מלהתקיים. שורשי האילן גדלים ביתר מהירות מאשר חלקיו האחרים של העץ, ובדרך כלל הם ארוכים יותר מענפי הצמרת. הם המחיים את העץ ומהווים עבורו את לשד הקיום. שרשים אלו בדרך כלל אינם נראים לאדם, שכן הם טמונים עמוק בקרקע, אך אם אנו רואים עץ עמוס בפירות, אות הוא ששרשיו איתנים.

זיספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

לויה עם בדיחות וחיוכים

מיוחד מטעם המכס, וכמובן בתשלום מס יקר. כעת בעקבות החוק החדש, סוחרים ממולחים ניצלו את ההזדמנות, ערכו "לוויה" מדומה, ובארון הקבורה הסליקו אלפי שקיקי תה וקקאו.

משך תקופה ארוכה השיטה הזו עבדה מצוין, אולם באחת הלוויות כאשר באו המלווים לצאת עם הארון, עצר אותם שומר הגבול ודרש במפגיע לפתוח את הארון.

"אבל יש לנו אישור חתום מהקיסר", מחו המלווים. השומר לא התרשם. "יש לכם אישור, אבל אני רוצה לבדוק".

"ומה עם חילול כבוד הנפטר?" זעקו בכאב המלווים. השומר הניף את מכסה הארון באחת וחשף את הסחורה האסורה...

הסוחרים החלו לבכות תמרורים והתחננו בדמעות שלישי שירחם עליהם: יש להם משפחה שממתינה בבית, והעונש על הברחה יכול להגיע לגזר דין מוות.

אך השומר לעג להם בפה מלא: "אילו הייתם בוכים כאשר עברתם עם הארון, הייתי מתרשם שאכן יש כאן לוויה. אך כאשר ראיתי אתכם מפריחים בדיחות וחיוכים כשמתכם מוטל לפניכם, הבנתי שמהו לא בסדר. עכשיו", חתם השומר, "מאוחר מדי לבכות..."

"אף אתה", אמר לו רבי אפרים הכהן "נזכרת לבכות מאוחר, מה חשבת לעצמך? שתשלח אותו להתחנך בחינוך קלוקל והוא יגדל לתלמיד חכם? וכי חשבת שילד קטן מספיק בוגר כדי לשמור על עצמו מהשפעה שלילית?...".

"כעת מאוחר מדי", סיכם הרב בצער רב. "היית צריך לבכות קודם לכן, אולי זה היה מועיל..."

לפני הגאון רבי אפרים הכהן זצ"ל (מראשי ישיבת "פורת יוסף") הגיע יהודי בוכה בדמעות שלישי: "בן גדלתי ורוממתי והוא מתריס כנגדי וכנגד הדת - בשעה שמקדש אני על היין בליל שבת, הוא עומד כנגדי ומעשן סיגריה כדי להכעיס...".

"לאיזה בית ספר שלחת אותו ללמוד?" בירר הרב. נקב הלה בשם של בית ספר חילוני. גער בו הרב: "אותך יכניסו לגיהנם לפני בנך! אתה הוא ששרפת את נשמתו, כעת אין מה לעשות...".

והוסיף הרב לספר לו מעשה שהיה:

באחת מהערים בממלכה האוסטרו-הונגרית, שכן בית החיים מחוץ לגבול המדינה. כל לוויה של נפטר כלשהו, היתה מותנית בקבלת באישורים למעבר הגבול לכל המלווים.

מטבע הדברים בני העיר השתדלו להוציא כמה שפחות מלווים, שכן הדבר היה כרוך בהרבה טרחה לכל אישור שהונפק.

צערם של בני העיר על שאין באפשרותם לערוך ליקיריהם לוויות מכובדות, גרם להם להגיע עד לקיסר פרנץ יוזף. הוא שנודע כקיסר רחום וחנון, הבין למצוקתם, ונתן בידי ראשי העיר כתב חתום בחתימתו האישית: כל לוויה, תורשה לצאת לבית העלמין ללא אישורים וללא הגבלה במספר המלווים.

בני העיירה מחו את דמעותיהם והחלו לערוך לוויות מרובות משתתפים.

אלא שלא תמיד בארון היו נפטרים...

תה וקקאו היו נדירים מאוד מחוץ למדינה והיה אסור להוציאם למכירה מחוץ לגבולות המדינה ללא אישור

ראשון בקודש

הירחון הראשון

"פרי עץ חיים" היה כתב העת התורני הראשון. החל לצאת לאור באמסטרדם בשנת התנ"א (1691) והגליון האחרון שלו יצא לאור בשנת התקס"ו. הירחון כלל שאלות ותשובות של חברי בית המדרש הספרדי הגדול "עץ חיים" באמסטרדם. בסך הכל הופיעו כ-950 שאלות ותשובות, במשך 116 שנים, ב-13 כרכים. רק 8 מהכרכים הללו נמצאים כיום בספרייה הלאומית.

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

שאלה: כמה תפלות בנות חייבות להתפלל ביום?

תשובה: מעיקר הדין חייבות בתפלה אחת, וטוב לנהוג במיוחד בתפלת שחרית. ואם אינה מספיקה את כל התפלה, לפחות תקרא ברכות השחר קריאת שמע ועמידה ועלינו לשבת. והנהוגות להתפלל שלש תפלות, תבא עליהן ברכה.

שאלה: אדם שעבר ניתוח במיתרי הקול, ולאחר הניתוח נאסר עליו להוציא שום הגה מפיו למשך שבוע. איך עליו להתנהג לגבי תפלות וקריאת שמע וברכת המזון ושאר ברכות, האם אפשר לצאת בכל הדברים הנ"ל מדין שומע כעונה?

תשובה: אפשר לצאת בשמיעה, בתנאי שהמברך או החזן יכוונו להוציא השומע ידי חובה.

שאלה: שמעתי בשם כת"ר שליט"א שאדם שנוטל ידיו אחר בית הכסא מתוך כלי, זה יוהרא. ורציתי לדעת מה הטעם לכך?

תשובה: כי כל רבותינו הספרדים לא נהגו כן, ויש הוכחות רבות לזה מראשונים ואחרונים, ואכמ"ל. והחזון איש יחיד הוא בחסידותו, ולא הגענו לקרסוליו. ועיין בשו"ת שמע שלמה ח"ב ואכמ"ל. והעירני חתני הרד"ך בשם אביו ידידנו הרב ר' אליהו כהן הי"ו שיש גם חשש לנוטלים מכלי, שאם הלך לעשות צרכיו לפני האוכל (כמו שראוי לעשות מצד הדין ומצד הרפואה) ויטול כהרגלו בכלי, וינגב ידיו ויברך "אשר יצר", ושוב נוטל ידיו לסעודה ומברך ענט"י, תהיה ברכתו לבטלה. עכ"ד. וזה טעם יפה מאד שלא ליטול מתוך כלי. וכמה כרכרו האחרונים (בס"י קס"ה) לתת עצות בזה כי בזמנם לא היו ברזים. וע"ש בכה"ח (סק"ד) שאם אפשר לו יטול בראשונה מכלי נקוב וכו'. ע"ש. והיינו ברוז דידן. וש"מ דשפיר דמי לעשות כן לכתחילה.

שאלה: האם מותר לעשן סיגריות או להריח טבק קודם נטילת ידים שחרית או קודם נטילת ידים מבית הכסא, וכן קודם נטילת ידים מבית קברות?

תשובה: הנמנע קודם נטילת ידים שחרית תע"ב. והנמנע כל השנה מסיגריות יאריך ימים ושנים.

שאלה: אדם הישן אחר חצות לילה, האם בקומו משנתו צריך להיזהר שלא ללכת ד' אמות? תשובה: אין צורך [הבא"ח פרשת תולדות אות ט"ו כתב שא"צ ליזהר שלא ליגע לאזנים ולעיניים וכו'. ובגליון שם כתבתי דהיינו אע"פ שלא בדרך ברכות השחר לפני שישן. וה"ה ללכת ד' אמות].

שאלה: אדם שניעור משנתו בלילה ונצרך לנקביו, כיצד ינהג?

תשובה: ילך לבית הכסא, ויזהר שלא ימשמש, ואחר כך יטול ידיו מכלי ויברך אשר יצר, ולא יברך "על נטילת ידים", עד הבוקר סמוך לתפלה.

שאלה: האם בט"ו בשבט יש ענין לברך גם על פרי האדמה?

תשובה: בספר פרי עץ הדר להרה"ג ר' יוסף זליכה נר"ו (עמוד ט') הביא בזה"ל: ומצות היום בפירות האילן בלבד ואין מהחייב לחזור אחר פירות האדמה. ומכל מקום אם יסדרם עם שאר הפירות ויברך עליהם, נכון הדבר. ע"כ [ועיין אור תורה אב תשס"ו סימן קכ"ד אות א].

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה

לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל

לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל

לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל